Jules Verne

În colectia
CARTEA DE AUR A ANTICIPATIEI

ETERNUL ADAM

Traducere de Ion Hobana

Zartogul Sofr-Ai-Sr - adica ”doctorul, al treilea reprezentant barbat al celei de-a o suta una generatii din neamul Sofrilor” - mergea cu pasi înceti pe strada principala din Basidra, capitala lui Hars-Iten-Schu, altfel spus, ”Imperiul celor Patru Mari”. Patru mari într-adevar : Tubelona - marea septentrionala, Ehona - australa, Spona - orientala si Merona - occidentala, margineau acest tinut, de forma foarte neregulata, ale carui ultime frontiere ajungeau, în longitudine, pâna la patru grade est si saizeci si doua de grade vest, iar în latitudine, cincizeci si patru de grade nord si cincizeci si cinci de grade sud. Cât despre suprafata marilor, cum sa o evaluam, fie si cu aproximatie, de vreme ce ele erau unite, iar un navigator , pornind de pe oricare dintre tarmurile lor si plutind mereu în linie dreapta, ar fi ajuns negresit pe tarmul diametral opus? Căci pe toata suprafata globului nu exista alt continent în afara lui Hars-Iten-Schu.

Sofr mergea cu pasi înceti, mai întâi pentru ca era foarte cald: începea anotimpul arzator si în Basidra, situata pe tarmul lui Spona-Schu, sau marea orientala, la mai putin de douazeci de grade nord de ecuator, o teribila cataracta de raze se pravalea din soare, aflat atunci aproape la zenit.

Dar, mai mult decât oboseala si caldura, ceea ce încetinea pasii lui Sofr, savantul zartog, era povara propriilor sale gânduri. Stergâdu-si fruntea de transpiratie, cu o mâna distrata, el îsi reamintea sedinta care tocmai se sfârsise si în care atâtia oratori elocventi, numarându-se si el cu cinste printre ei, celebrasera în chip

magnific a o suta nouazeci si cincea aniversare a întemeierii imperiului.

Unii îi evocasera istoria, adica însasi istoria întregii umanitati. Ei aratasera ca Mahart-Iten-Schu, Pamântul celor Patru Mari, fusese divizat, la origine, între un numar imens de semintii salbatice, care se ignorau reciproc. Cele mai vechi traditii urcau pâna la aceste semintii. Cât despre faptele anterioare lor, nimeni nu le cunostea si stiintele naturale abia începeau sa discearna o slaba lucire în tenebrele de nepatruns ale trecutului. Oricum, aceste vremuri îndepartate se sustrageau criticii istorice, ale carei prime rudimente erau alcatuite din notiuni vagi referitoare la vechile semintii risipite.

Timp de peste opt mii de ani, istoria din ce în ce mai completa si mai exacta a lui Mahart-Iten-Schu nu relata decât încaierari si razboaie, mai întâi între indivizi, apoi între familii, în sfârsit, între triburi, fiecare fiinta, fiecare colectivitate, mica sau mare, neavând alt obiectiv, de-a lungul timpului, decât de a-si asigura suprematia asupra rivalilor sai si straduindu-se, cu rezultate diverse si adesea contrare, sa-i aserveasca legilor sale.

Dupa acesti opt mii de ani, amintirile oamenilor încep sa se precizeze. Odata cu a doua din cele patru perioade în care erau împartite de obicei analele lui Mahart-Iten-Schu, legenda începe sa merite numele de istorie. Dealtfel, istorie sau legenda, substanta relatarilor nu se schimba: aceleasi masacre si maceluri - e adevarat, de data aceasta nu între triburi, ci între popoare - asa ca, în definitiv, aceasta a doua perioada nu se deosebea prea mult de cea dintâi.

La fel stateau lucrurile si cu cea de-a treia, încheiata abia cu doua sute de ani în urma, dupa ce durase aproape sase secole. O perioada poate si mai atroce, în timpul careia, grupati în armate fara numar, cu o nepotolita turbare, oamenii saturasera pamântul cu sângele lor.

Într-adevar, cu ceva mai putin de opt secole înaintea zilei în care zartogul Sofr strabatea strada principala a Basidrei, omenirea fusese pregatita pentru vaste convulsii. În momentul acesta, armele, focul, violenta împlinind o parte din opera lor necesara, cei slabi sucombând în fata celor puternici, oamenii care populau Mahart-Iten-Schu alcatuiau trei natiuni omogene, timpul atenuând, în sânul fiecareia dintre ele, deosebirile dintre învingatorii si învinsii de odinioara. Atunci, una din aceste natiuni porni sa-si subjuge vecinii. Situati catre centrul continentului, Andarti-Ha-Sammgor, sau Oamenii cu Chip de Bronz, luptara fara crutare pentru a-si largi frontierele între

care se înabusea rasa lor prolifica si ardenta. Cu pretul unor razboaie seculare, ei îi înfrânsera, unii dupa altii, pe Andarti-Mahart-Horis, Oamenii din Tara Zapezii, care locuiau în tinuturile din sud, si pe Andarti-Mitra-Psul, Oamenii Stelei Neclintite, al caror imperiu era situat catre nord si catre vest.

Se scursesera aproape doua sute de ani de când ultima revolta a acestor popoare fusese înecata în torente de sânge si Pamântul cunoscuse, în sfârsit, o era de pace. Aceasta era a patra perioada a istoriei. Un singur imperiu înlocuind cele trei natiuni de odinioara, toti fiind supusi legilor Basidrei, unitatea politica tindea sa contopeasca rasele. nimeni nu mai vorbea despre Oamenii cu Chip de Bronz, despre Oamenii din Tara Zapezii, despre Oamenii Stelei Neclintite si Pamântul nu mai purta decât un singur popor, pe Andarti-Iten-Schu, Oamenii celor Patru Mari, popor alcatuit din toate celelalte.

Dar iata ca dupa acesti doua sute de ani de pace, parea sa se anunte o a cincea perioada. De câtva timp, circulau zvonuri suparatoare, iscate nu se stie unde. Se ivisera gânditori pentru a trezi în suflete amintiri ancestrale, despre care se credea ca sunt de mult îngropate. Vechiul sentiment al rasei reînvia sub o noua înfatisare, caracterizata prin cuvinte noi. Se vorbea în mod curent de ”atavism”, de ”afinitati”, de ”nationalitati” etc. - toate vocabule de creatie recenta, care, raspunzând unei necesitati, îsi cucerisera de îndata drept de cetate. Potrivit comunitatii de origine, de aspect fizic, de tendinte morale, de interese sau

pur si simplu de regiuni si de climat, apareau grupari care cresteau încet-încet si începeau sa se agite. Ce drum avea sa urmeze aceasta evolutie incipienta? Abia format, imperiul avea oare sa se dezagrege? Mahart-Iten-Schu avea sa se împarta, ca odinioara, într-un mare numar de natiuni, sau, pentru a mentine unitatea, va trebui sa se recurga iarasi la înfricosatoarele hecatombe care, timp de atâtea milenii, transformasera pamântul într-un osuar?...

Cu o miscare a capului, Sofr alunga aceste gânduri. Nici el, nici altcineva nu cunostea viitorul. De ce sa se întristeze, deci, în asteptarea unor evenimente nesigure? De altfel, nu era momentul potrivit pentru a medita la aceste sinistre ipoteze. În ziua aceea, bucuria era stapâna si toate gândurile trebuiau sa se îndrepte spre augusta maretie a lui Mogar-Si, cel de-al doisprezecelea împarat al lui Hars-Iten-Schu, al carui sceptru calauzea universul spre un destin glorios.

Dealtfel, pentru un zartog, motivele de satisfactie nu lipseau. În afara istoricilor care evocasera trecutul lui Mahart-Iten-Schu, o pleiada de savanti , întruniti cu prilejul grandioasei aniversari, facusera, fiecare în specialitatea lui, bilantul cunoasterii umane si stabilisera punctul în care ajunsese omenirea datorita efortului sau secular. Or, daca primii dadusera nastere, într-o oarecare masura, unor reflectii triste, amintind pe ce drum lent si întortocheat evadase umanitatea din temnita bestialitatii originare, ceilalti stiusera sa hraneasca orgoliul legitim al auditoriului.

Într-adevar, comparatia între ceea ce fusese omul, sosind gol si dezarmat pe pamânt, si ceea ce era el astazi incita la admiratie. Timp de secole, cu toata discordia si ura fratricida, el nu-si întrerupsese nici o clipa lupta cu natura, amplificându-si fara încetare victoria. Mai întâi lent, marsul sau triumfal îsi accelerase uimitor ritmul în ultimii doua sute de ani, stabilitatea institutiilor politice si pacea universala care rezultasera determinând o stralucita înflorire a stiintei. Omenirea traise prin creier si nu numai prin membre; ea reflectase, în loc sa se epuizeze în razboaie fara sens - si tocmai de aceea, în ultimele doua secole, înaintase cu pasi tot mai repezi catre cunoasterea si supunerea materiei...

Strabatând sub soarele arzator lunga strada a Basidrei, Sofr schita în mintea sa, în linii mari, tabloul cuceririlor omului.

Mai întâi - momentul se pierdea în noaptea timpurilor - acesta nascocise scrierea, ca sa fixeze gândul; apoi - inventia data de peste cinci sute de ani - gasise mijlocul de a raspândi cuvântul scris într-un numar infinit de exemplare, cu ajutorul unei forme asezate o data pentru totdeauna. De la aceasta inventie decurgeau, de fapt, toate celelalte. Datorita ei, creierii se pusesera în miscare, inteligenta fiecaruia îmbogatindu-se cu aceea a vecinului, iar descoperirile teoretice si practice se înmultisera prodigios. Acum nici nu mai puteau fi numarate.

Omul patrunsese în maruntaiele pamântului si extragea de acolo huila, generoasa sursa de caldura; el eliberase forta latenta si aburul tragea pe panglici de fier convoaie grele, sau actiona nenumarate masini puternice, delicate si precise; gratie acestor masini, el tesea fibrele vegetale si putea sa fasoneze dupa plac metalele, marmura si stânca. Într-un domeniu mai putin concret, sau, oricum, de o utilizare mai putin directa si imediata, el patrundea treptat misterul numerelor si explora tot mai departe infinitul adevarurilor matematice. Prin ele, gândirea lui strabatuse cerul. Stia

ca Soarele nu e decât o stea gravitând în spatiu dupa legi riguroase, antrenând un cortegiu de sapte stele în orbita sa înflacarata. Cunostea arta de a combina anumite corpuri astfel încât sa formeze unele noi, nemaiavând nimic comun cu cele dintâi, sau de a diviza alte corpuri în elementele lor constitutive si primordiale. Supunea analizei sunetul, caldura, lumina si începea sa le determine natura si legile. Cu cincizeci de ani în urma, învatase sa produca forta ale carei terifiante manifestari sunt tunetul si fulgerele si facuse îndata din ea sclavul sau; de pe acum, acest agent misterios transmitea la distante incalculabile gândul scris; mâine avea sa transmita sunetul, poimâine, fara îndoiala, lumina...Da, omul era mare, mai mare decât universul imens caruia avea sa-i comande ca un stapân, într-o zi apropiata...

Pentru a fi în posesia adevarului integral, ramânea de rezolvat o ultima problema: ”Cine era omul acesta, stapânul lumii? De unde venea el? Catre ce teluri necunoscute tindea neobositul sau efort?”.

Zartogul Sofr tratase tocmai acest vast subiect în cursul ceremoniei care abia se sfârsise. Desigur îl abordase doar, caci o asemenea problema era deocamdata de nerezolvat si avea sa ramâna asa înca multa vreme. Câteva luciri vagi începeau totusi sa lumineze misterul. Si oare nu zartogul Sofr proiectase cele mai puternice dintre aceste luciri când, în mod sistematic, codificând observatiile rabdatoare ale predecesorilor si propriile sale concluzii, ajunsese sa formuleze legea evolutiei materiei vii, lege universal admisa acum, fara un singur oponent?

Teoria se sprijinea pe o baza tripla.

Mai întâi pe geologie, care, nascuta în ziua în începusera sa scormoneasca maruntaiele solului, se perfectionase odata cu dezvoltarea exploatarilor miniere. Scoarta globului era atât de bine cunoscuta încât îndraznisera sa-i fixeze vârsta la patru sute de mii de ani, iar pe aceea a lui Mahart-Iten-Schu, asa cum se înfatisa atunci, la doua zeci de mii de ani. Mai înainte acest continent dormea sub apele marii, dupa cum statea marturie patura groasa de mâl marin care acoperea, fara întrerupere, straturile stâncoase de dedesubt. Datorita carui proces tâsnise el din valuri? Fara îndoiala, în urma unei contractii a globului racit. Oricum emersiunea lui Mahart-Iten-Schu trebuia considerata drept neîndoielnica.

Stiintele naturale îi furnizasera lui Sofr celelalte doua temelii ale sistemului sau, demonstrând strânsa înrudire a plantelor între ele, a animalelor între ele. Sofr mersese mai departe: el dovedise ca

aproape toate vegetalele existente se trageau dintr-o planta marina, stramosul lor, si ca aproape toate animalele terestre sau aeriene derivau din animale marine. Printr-o evolutie lenta dar neîntrerupta, acestea din urma se adaptasera putin câte putin la conditii de viata mai întâi asemanatoare, apoi mai îndepartate de cele ale vietii lor primitive si, din stadiu în stadiu, dadusera nastere celor mai multe dintre formele însufletite care populau pamântul si vazduhul.

Din pacate, aceasta teorie ingenioasa nu era inatacabila. Faptul ca fiintele vii apartinând regnului animal sau vegetal aveau stramosi marini parea incontestabil aproape pentru toti, dar nu pentru toti. Existau, într-adevar, câteva plante si câteva animale a caror legatura cu formele acvatice nu putea fi demonstrata. Acesta era unul din cele doua puncte vulnerabile ale sistemului.

Al doilea punct - si Sofr nu-si ascundea acest lucru - era omul. Între om si animale, nici o apropiere posibila. Desigur, functiile si proprietatile primordiale, cum ar fi respiratia, nutritia, motilitatea, erau aceleasi si se exercitau, sau re revelau într-un mod foarte asemanator, dar subzista o prapastie de netrecut între formele exterioare, numarul si asezarea organelor. Daca, printr-un lant din care lipseau putine verigi, marea majoritate a animalelor putea fi legate de stramosi iesiti din mare, o asemenea filiatie era inadmisibila în privinta omului. Pentru a pastra intacta teoria evolutiei, era deci necesar sa se nascoceasca ipoteza unei origini comune a locuitorilor apelor si a omului, origine careia nimic, absolut nimic nu-i demonstra existenta anterioara.

O clipa, Sofr sperase sa gaseasca în pamânt argumentele favorabile ideilor sale. Sub impulsul si supravegherea sa, se facusera sapaturi ani în sir, dar pentru a ajunge la rezultate diametral opuse celor pe care le astepta.

1 Antarti-Iten-Schu nu cunosteau deci existenta lui Neptun (n.t.)

Dupa ce strabatusera o pelicula subtire de humus, formata prin descompunerea unor plante si animale asemanatoare celor întâlnite în fiecare zi, ajunsesera la stratul gros de mâl, unde vestigiile trecutului îsi schimbasera natura. În acest strat, nimic din flora sau fauna existenta, doar o colosala aglomerare de fosile exclusiv marine, ale caror rude apropiate traiau înca în oceanele care margineau Mahart-Iten-Schu.

Ce alta concluzie se putea trage, decât ca geologii aveau dreptate: continentul slujise drept fund acestor oceane? Dealtfel, nici Sofr nu gresea sustinând originea marina a faunei si florei contemporane pentru ca, în afara unor exceptii atât de rare încât puteau fi considerate drept niste monstruozitati, formele acvatice si formele terestre erau singurele a caror urma era vizibila, acestea din urma descinzând în mod necesar din celelalte...

Din nefericire pentru generalizarea sistemului, facura si alte descoperiri. Raspândite în toata grosimea humusului si pâna în zona superficiala a depozitului de mâl, se aflau nenumarate oseminte omenesti. Structura acestor fragmente de schelet n-avea nimic exceptional si Sofr trebui sa renunte la a vedea în ele organismele intermediare a caror existenta i-ar confirma teoria: aceste oseminte erau oseminte omenesti, nici mai mult nici mai putin.

Observara totusi, curând, o particularitate remarcabila. Pâna la o anumita perioada, care putea fi evaluata în mare la doua sau trei mii de ani, cu cât era osuarul mai vechi, cu atât erau mai mici craniile descoperite. Dincolo de acest stadiu, progresia se inversa si, cu cât patrundeau mai departe în trecut, cu atât crestea capacitatea craniilor si, prin urmare, marimea creierilor pe care îi adapostisera. Cele mai mari fura gasite tocmai printre ramasitele, dealtfel foarte rare, de la suprafata stratului de mâl. Cercetarea constiincioasa a acestor resturi venerabile nu mai îngaduia vreo îndoiala: oamenii din acea epoca îndepartata capatasera o dezvoltare cerebrala mult superioara celei a succesorilor lor - inclusiv a contemporanilor zartogului Sofr. Timp de o suta saizeci, sau o suta saptezeci de secole avusese deci loc o regresie evidenta, urmata de o noua ascensiune.

Tulburat de aceste fapte stranii, Sofr îsi continua cercetarile. Stratul de mâl fu strabatut dintr-o parte în alta, dovedindu-se a avea o grosime care, potrivit celor mai moderate opinii, corespundea la nu mai putin de cincisprezece sau douazeci de mii de ani. Mai jos, avusesera surpriza de a gasi slabe urme ale unui vechi strat de humus, apoi, dedesubtul lui, stânca, de natura diferita, dupa locul cercetarilor. Uimirea ajunsese la culme când câteva ramasite de origine incontestabil umana fura smulse acestor adâncuri misterioase. Erau bucati de oase care apartinusera unor oameni si, de asemenea, fragmente de arme sau de masini, resturi de oale, inscriptii incomplete într-un limbaj necunoscut, pietre dure lucrate cu finete,

câteodata taiate în forma de statui aproape intacte, capiteluri delicat sculptate etc. Ansamblul acestor descoperiri îi facu sa conchida, în mod logic, ca aproximativ cu patruzeci de mii de ani urma - deci cu douazeci de mii înaintea momentului în care aparusera, nu se stia de unde si cum, primii reprezentanti ai rasei contemporane - oamenii traisera pe aceste locuri si ajunsesera la un grad de civilizatie foarte avansat.

Aceasta a fost, într-adevar, concluzia generala. Exista, totusi, cel putin un dizident.

Acest dizident nu era altul decât Sofr. A admite ca alti oameni, despartiti de succesorii lor printr-o prapastie de douazeci de mii de ani, ar fi populat pentru prima oara Pamântul, era, dupa opinia lui, curata nebunie. De unde ar fi venit, în acest caz, acesti urmasi ai unor stramosi disparuti de atâta vreme si de care nu-i lega nimic? Decât sa accepti o ipoteza atât de absurda, mai bine sa ramâi în expectativa. Daca aceste fapte stranii nu fusesera explicate, asta nu înseamna ca ar fi fost inexplicabile. Într-o zi vor putea fi interpretate. Pâna atunci se cuvenea sa nu li se acorde nici un credit si sa se ramâna la aceste principii, care satisfac pe deplin ratiunea pura.

Viata planetara se împarte în doua faze: înainte si dupa aparitia omului. În prima, Pamântul, în continua prefacere, este, din aceasta cauza, nelocuibil si nelocuit. În a doua, scoarta globului a ajuns la un grad de coeziune îngaduind stabilitatea. Imediat, având, în sfârsit, un suport solid, apare viata. Ea începe cu formele cele mai simple si se complica mereu, pentru a ajunge în cele din urma la om, ultima si cea mai perfecta expresie a sa. Abia aparut pe Pamânt, omul îsi începe si îsi continua fara oprire ascensiunea. Cu un pas lent dar sigur, el se îndreapta spre telul sau, care este cunoasterea deplina si stapânirea absoluta a universului...

Purtat de entuziasmul convingerilor sale, Sofr trecuse dincolo de casa. Se întoarse, mormaind.

”Cum adica, îsi spunea el, sa admitem ca omul - acum patruzeci de mii de ani! - ar fi ajuns la un grad de civilizatie comparabil, daca nu chiar superior celui de care ne bucuram acum si ca toate cunostintele, toate cuceririle sale ar fi disparut fara sa lase nici o urma, obligându-i pe descendenti sa reînceapa opera de la temelie, ca si cum ar fi fost pionierii unei lumi nelocuite înaintea lor?...Dar asta înseamna sa negam viitorul, sa proclamam ca efortul nostru este zadarnic si ca orice progres este la fel de incert si de instabil ca o basica de spuma la suprafata valurilor!”.

Sofr se opri în fata casei sale.

”Upsa ni!... hartchok!... (Nu, nu!... într-adevar!...) Andrat mir’hoe spha!... (Omul este stapânul lucrurilor!...)” murmura el, deschizând usa.

*

Dupa ce se odihni câteva clipe, zartogul lua masa cu multa pofta, apoi se întinse pentru siesta zilnica. dar problemele pe care le framântase întorcându-se acasa continuau sa îl obsedeze si îi goneau somnul.

Oricât de mare ar fi fost dorinta sa de a stabili unitatea ireprosabila a metodelor naturii, avea prea mult simt critic pentru a nu-si da seama cât de slab era sistemul sau în fata originii si formarii omului. A constrânge faptele sa corespunda unei ipoteze prealabile este o metoda valabila când vrei sa ai dreptate împotriva celorlalti, dar nu împotriva ta însuti.

Daca în loc sa fie un savant, un foarte eminent zartog, ar fi facut parte dintre cei neînvatati, Sofr ar fi fost mai putin tulburat. Într-adevar, fara sa-si piarda timpul cu speculatii profunde, multimea accepta cu ochii închisi vechea legenda, transmisa din tata în fiu, din vremuri imemoriale. Explicând misterul printr-un alt mister, ea punea originea omului pe seama interventiei unei vointe superioare. Într-o zi, aceasta forta superioara crease din nimic pe Hedom si pe Hiva, primul barbat si prima femeie, ai caror urmasi populasera Pamântul. Totul se înlantuia astfel foarte simplu.

”Prea simplu! se gândea Sofr. Când îti pierzi speranta ca vei întelege un lucru, e cu adevarat prea facil sa faci sa intervina divinitatea: în felul acesta, e inutil sa mai cauti solutia enigmelor universului, problemele fiind suprimate odata ce sunt puse”.

Si înca daca legenda populara ar fi avut macar aparenta unei baze solide!... Dar ea nu se întemeia pe nimic. Nu era decât o traditie, nascuta în epocile de ignoranta si transmisa apoi din era în era. Pâna si numele ”Hedom!...” De unde venea aceasta vocabula bizara, cu consonanta stranie, care nu parea sa apartina limbii vorbite de Andart-Iten-Schu? O infinitate de savanti studiasera doar aceasta mica dificultate filologica, fara sa gaseasca un raspuns satisfacator... Toate acestea erau niste aiureli, nedemne de atentia unui zartog!...

Iritat, Sofr coborî în gradina. Era, dealtfel, ora la care obisnuia sa o faca. Asfintind, soarele revarsa asupra pamântului o caldura

arzatoare si o briza calduta începea sa adie dinspre Sphona-Schu. Zartogul rataci pe alei, la umbra copacilor ale caror frunze tremuratoare murmurau în vânt si, încet-încet, nervii sai îsi regasira echilibrul obisnuit. Izbuti sa-si alunge preocuparile absorbante, sa se bucure în liniste de aerul curat, sa se intereseze de fructe si de flori, bogatia si podoaba gradinilor.

Întâmplarea purtându-i pasii spre casa, el se opri pe marginea unei excavatii profunde, în care zaceau numeroase unelte. Acolo avea sa fie turnate curând temeliile unei noi cladiri, menita sa dubleze suprafata laboratorului. Dar, în aceasta zi de sarbatoare, muncitorii îsi parasisera lucrul pentru a se distra.

Sofr aprecia masinal depusa pâna si ce mai ramânea de facut, când în penumbra excavatiei, un punct stralucitor îi atrase privirea. Intrigat, coborî si desprinse un obiect ciudat din pamântul care-l acoperea pe trei sferturi.

Ajuns la lumina, zartogul îsi examina descoperirea. Era un fel de cutie dintr-un metal necunoscut, de culoare cenusie, cu o textura granuloasa, a carei lunga sedere în pamânt îi atenuase stralucirea. Cam al o treime din lungimea cutiei, o fanta arata ca e vorba de doua parti îmbucându-se una în alta.

Sofr încerca sa o deschida. La prima tentativa, metalul, dezagregat de trecerea timpului, se prefacu în pulbere, descoperind un al doilea obiect. Substanta acestuia era la fel de noua pentru zartog ca si metalul care-l protejase pâna atunci. Era un rulou vechi de file suprapuse si ciuruite de semne stranii, a caror regularitate arata ca erau caracterele unei scrieri, dar al unei scrieri necunoscute. Sofr nu vazuse niciodata ceva asemanator, sau macar analog.

Tremurând de emotie, zartogul alerga sa se închida în laboratorul sau si, desfasurând cu grija pretiosul document, îl privi. Da, era într-adevar o scriere, nimic mai sigur. Dar nu era mai putin sigur ca aceasta scriere nu semana cu nici una dintre cele folosite pe toata suprafata pamântului, de la începuturile istoriei.

De unde venea acest document? Ce sens avea el? Aceste doua întrebari se nascura în chip firesc în spiritul lui Sofr.

Pentru a raspunde celei dintâi, era necesar sa fii în stare sa raspunzi celei de-a doua. Trebuia deci, în primul rând, sa citesti si apoi sa traduci, caci se putea afirma apriori ca limba documentului era la fel de putin cunoscuta ca si scrierea.

Era oare cu putinta? Fara sa mai întârzie, zartogul Sofr se apuca înfrigurat de lucru.

Descifrarea dura multa vreme, ani întregi. Sofr nu-si pierdu rabdarea. Fara sa se descurajeze, el continua studierea metodica a misteriosului document, înaintând pas cu pas catre lumina. Veni în sfârsit o zi în care descoperi cheia indescifrabilului rebus, o zi în care, cu multe ezitari si multa truda, putu sa-l traduca în limba Oamenilor celor Patru Mari.

Când ziua aceea sosi, zartogul Sofr-Ai-Sr citi ceea ce urmeaza:

Rosario. 24 mai 2...

Datez astfel începutul relatarii mele, cu toate ca, de fapt, ea a fost scrisa la o alta data, mult mai recenta si în cu totul alte locuri. Dar, în asemenea cazuri, ordinea este, dupa mine, imperios necesara si iata de ce am adoptat forma unui ”jurnal”, redactat zilnic.

La 24 mai începe deci desfasurarea îngrozitoarelor evenimente pe care vreau sa le relatez aici pentru cei care vor veni dupa mine, daca omenirea mai poate conta pe un viitor oarecare.

În ce limba voi scrie? În engleza sau în spaniola, pe care le vorbesc curgator? Nu, voi scrie în limba tarii mele: în franceza.

În ziua aceea, 24 mai, invitasem câtiva prieteni în vila mea din Rosario.

Rosario este, sau mai curând era un oras mic din Mexic, pe tarmul Pacificului, putin mai la sud de golful Californiei. ma instalasem acolo în urma cu un deceniu, pentru a dirija exploatarea unei mine de argint al carei proprietar eram. Afacerile mele prosperasera uimitor. Eram un om bogat, chiar foarte bogat - cuvântul acesta ma face sa râd astazi! - si aveam de gând sa ma întorc în scurt timp în Franta, patria mea.

Vila, una dintre cele mai luxoase, era situata în punctul culminant al unei vaste gradini care cobora spre mare si sfârsea într-o faleza abrupta, de peste o suta de metri înaltime. În spatele vilei, terenul continua sa urce si, pe drumuri în serpentina, se putea ajunge în vârful muntilor, a caror înaltime depasea o mie cinci sute de metri. Era o plimbare placuta - urcasem cu automobilul meu, un superb si puternic Fæton dublu de treizeci si cinci de cai putere, una dintre cele mai bune marci franceze.

Ma instalasem la Rosario cu fiul meu, Jean, un baiat frumos, de douazeci de ani, când, la moartea unor rude îndepartate, dar apropiate de inima mea, am primit-o pe fiica lor, Hélène, ramasa orfana si fara avere. Trecusera cinci ani de atunci. Fiul meu Jean

avea douazeci si cinci de ani; pupila mea , Hélène, douazeci. În adâncul sufletului mei, îi destinasem unul altuia.

În slujba mea era valetul Germain, Modeste Simonat, un sofer dintre cei mai descurcareti si doua femei, Edith si Mary, fiicele gradinarului mei, George Raleigh si ale sotiei sale, Anna.

În ziua aceea, 24 mai, era opt oameni asezati în jurul mesei, al lumina lampilor alimentate de grupurile

electrogene instalate în gradina. În afara stapânului casei, a fiului si a pupilei sale, se mai aflau cinci oaspeti, trei apartinând rasei anglo-saxone si doi natiunii americane.

Doctorul Bathurst se numara printre primii, iar doctorul Moreno printre ceilalti. Erau doi savanti, în cel mai larg sens al cuvântului, ceea ce nu-i împiedica sa fie rareori de acord. În rest, oameni de treaba si cei mai buni prieteni din lume.

Ceilalti doi anglo-saxoni erau Wiliamson, proprietarul unei importante pescarii din Rosario, si Rowling, un îndraznet care întemeiase în împrejurimile orasului o ferma de trufandale si era pe cale de a se îmbogati.

Cât despre ultimul conviv, domnul Mendoza, acesta era presedintele tribunalului din Rosario, om stimabil, spirit cultivat, judecator integru.

Pâna la sfârsitul mesei nu s-a petrecut nici un incident notabil. Am uitat cuvintele rostite pâna atunci. Dar nu si cele spuse dupa ce ne-am aprins tigarile.

Ajunsesem - n-are importanta cum! - la minunatele realizari ale omului. Doctorul Bathurst afirma, la un moment dat:

- Fapt este ca daca Adam (evident în calitatea sa de anglo-saxon, el pronunta Edem) si Eva (el pronunta, bineînteles, Iv) s-ar întoarce pe pamânt, ar ramâne foarte uimiti!

De aici a pornit discutia. Darwinist fervent, partizan convins al selectiei naturale, Moreno îl întreba ironic pe Bathurst daca într-adevar crede în legenda paradisului terestru. Bathurst raspunse ca, oricum, crede în Dumnezeu, si ca, întrucât existenta lui Adam si a Evei era sustinuta de Biblie, el îsi interzicea sa discute despre ea. Moreno îi raspunse ca el crede în Dumnezeu cel putin tot atât cât interlocutorul sau, dar ca primul barbat si prima femeie puteau foarte bine sa nu fie decât mituri, simboluri si ca, în consecinta, nu era o nelegiuire a presupune ca Biblia voise sa înfatiseze astfel suflul vital introdus de puterea creatoare în prima celula, din care decursesera apoi toate celelalte. Bathurst riposta ca explicatia era specioasa si ca

în ceea ce-l privea, el socotea mai magulitor sa fie opera directa a divinitatii, decât sa descinda din ea prin intermediul unor primate cu înfatisare de maimuta.

Discutia înceta tocmai când parea sa se încinga, adversarii gasind întâmplator un punct de vedere comun. Dealtfel, asa se sfârseau de obicei disputele lor.

De data asta, revenind la tema initiala, cei doi antagonisti se întâlneau în admiratia fata de înalta civilizatie la care ajunsese umanitatea, oricare i-ar fi fost originea; îi enumerau cuceririle cu mândrie. Le trecura în revista pe toate. Bathurst lauda chimia, ridicata la un asemenea grad de perfectiune, încât tindea sa dispara, confundându-se cu fizica; astfel, cele doua stiinte ar fi format doar una, având drept obiect studiul energiei imanente. Moreno facu elogiul medicinii si al chirurgiei, datorita carora devenise cunoscuta natura intima a fenomenului vietii si ale caror descoperiri prodigioase îngaduiau sa se spere ca, într-un viitor apropiat, se va realiza nemurirea organismelor însufletite. Dupa care amândoi se felicitara reciproc pentru înaltimile atinse de astronomie. Nu stateam oare de vorba cu sapte dintre planetele sistemului solar1 , stelele asteptându-si rândul?

Obositi de entuziasmul lor, cei doi apologeti îsi luara o mica pauza de odihna. Ceilalti convivi profitara de ea pentru a spune si ei un cuvânt si se intra în vastul domeniu al inventiilor practice, care modificasera atât de profund conditia umanitatii. Laudara caile ferate si vapoarele, afectate transportului marfurilor grele si voluminoase, aeronavele economice, folosite de pasagerii care nu duc lipsa de timp, tuburile pneumatice sau electroionice brazdând toate marile si toate continentele la îndemâna celor grabiti. laudasera nenumaratele masini, unele mai ingenioase decât altele, una singura efectuând, în anumite industrii, munca a o suta de oameni. Laudara arta tipografica, fotografia culorilor si a luminii, a sunetului, a caldurii si a tuturor vibratiilor eterului. Laudasera mai ales electricitatea, acest agent atât de suplu, atât de docil si de perfect cunoscut în proprietatile si în esenta sa, care îngaduie, fara nici un conector material, fie sa actionezi un mecanism oarecare, fie sa dirijezi o nava marina, submarina sau aeriana, fie sa comunici prin scris, prin vorbire, sau prin imagini, la orice distanta.

Pe scurt, a fost un veritabil ditiramb, la care, marturisesc, m-am asociat si eu. Am cazut de acord ca omenirea atinsese un nivel

intelectual necunoscut înaintea epocii noastre si care ne autoriza sa credem în victoria ei definitiva asupra naturii.

1 Din aceste cuvinte, trebuie sa conchidem ca în momentul în care acest jurnal va fi scris, sistemul solar va cuprinde mai mult de opt planete si ca omul va fi descoperit deci una mai multe dincolo de Neptun (na)

- Totusi - spuse presedintele Mendoza cu vocea sa subtire si melodioasa, profitând de clipa de tacere care urmase acestei concluzii finale - mi s-a spus ca popoare astazi disparute fara sa lase nici o urma ajunsesera la o civilizatie egala, sau analoaga cu a noastra.

- Care anume? întrebara toti, în acelasi timp.

- Babilonienii, de pilda.

Fu o explozie de ilaritate. Sa-i compari pe babilonieni cu oamenii moderni!

- Egiptenii, continua linistit don Mendoza.

Se râse cu si mai multa pofta.

- Mai sunt si atlantii, pe care numai ignoranta noastra îi socoteste legendari, urma presedintele. Si sa nu uitam ca o infinitate de alte omeniri, anterioare chiar atlantilor, au putut sa se nasca, sa prospere si sa se stinga fara sa stim nimic despre ele!

Întrucât don Mendoza staruia în atitudinea sa paradoxala, ca sa nu-l suparam, ne-am prefacut ca-l luam în serios.

- Scumpul meu presedinte, spuse Moreno, pe tonul folosit pentru a convinge un copil, îmi închipui ca nu vrei sa pretinzi ca vreunul dintre aceste popoare vechi ar putea fi comparat cu noi!... Pe plan moral, admit ca s-au ridicat la acelasi grad de cultura, dar pe plan material...

- De ce nu? riposta Mendoza.

- Pentru ca, se grabi Bathurst sa explice, inventiile noastre se caracterizeaza printr-o raspândire instantanee pe toata suprafata pamântului. Disparitia unui popor, sau chiar a unui mare numar de popoare, ar lasa deci neatinsa suma progreselor înfaptuite. Pentru ca roadele efortului uman sa se piarda în întregime, ar trebui ca întreaga omenire sa dispara dintr-odata. Este aceasta o ipoteza admisibila?...

În timp ce discutam astfel, efectele si cauzele continuau sa se genereze reciproc în infinitul universului si, la mai putin de un minut dupa ce doctorul Bathurst pusese aceasta întrebare, rezultanta lor

finala avea sa justifice pe deplin scepticismul lui Mendoza. Dar noi nu banuiam nimic si vorbeam linistiti, unii lasati pe spatarele scaunelor, ceilalti sprijinindu-si coatele pe masa, toti privindu-l cu compasiune pe Mendoza, pe care-l socoteam coplesit de replica lui Bathurst.

- Mai întâi, raspunse presedintele fara sa se emotioneze, e de crezut ca pamântul avea odinioara mai putini locuitori decât astazi, asa încât un popor putea foarte bine sa posede în exclusivitate stiinta universala. Apoi, nu vad nimic absurd, a priori, în a admite ca toata suprafata globului poate fi zdruncinata în acelasi timp.

- Haida, de! am strigat noi, la unison.

Exact în clipa aceea a survenit cataclismul.

Pronuntam înca toti împreuna acel ”Haida, de!” când se isca un vacarm înfricosator. Solul se cutremura, facându-ne sa nu ne mai putem tine pe picioare, vila oscila pe temeliile sale.

Izbindu-ne unii de altii, îmbulzindu-ne, prada unei spaime de nedescris, ne-am precipitat afara.

Abia trecusem pragul, când casa se prabusi, îngropându-i sub darâmaturi pe presedintele Mendoza si pe valetul Germain, care erau ultimii. Dupa câteva secunde de fireasca deruta, ne pregateam sa le dam ajutor, când l-am vazut pe gradinarul Raleigh care alerga spre noi, urmat de sotia sa, venind din partea de jos a gradinii, unde îsi avea locuinta.

- Marea!... Marea!... striga el, cât îl tineau plamânii.

M-am întors spre Pacific si am ramas nemiscat, izbit de stupoare. Nu pentru ca mi-as fi dat seama limpede de ceea ce vedeam, dar am avut dintr-odata notiunea clara ca perspectiva obisnuita era schimbata. Or, faptul ca aspectul naturii, aceasta natura pe care o consideram prin esenta imuabila, se schimbase într-un mod atât de straniu în câteva secunde, nu era de ajuns pentru a-mi îngheta inima de spaima?

Totusi, mi-am recapatat destul de repede sângele rece. Adevarata superioritate a omului nu consta în a domina, a învinge natura; pentru gânditor, înseamna a o întelege, a face ca universul imens sa încapa în microcosmosul creierului sau; pentru omul de actiune, a-si pastra spiritul senin în fata revoltei materiei, a-i spune: ”poti sa ma distrugi, dar nu sa ma tulburi!...”

Îndata ce mi-am recâstigat calmul, am înteles care era deosebirea dintre tabloul pe care-l aveam în fata ochilor si cel pe care ma obisnuisem sa-l privesc. Faleza disparuse, pur si simplu, si gradina mea ajunsese la nivelul marii, ale carei valuri, dupa ce

înghitisera casa gradinarului, se înversunau acum împotriva primelor razoare.

Cum era greu de crezut ca apa urcase, trebuia sa accept ca uscatul coborâse. O coborâre de peste o suta de metri - faleza avusese aceasta înaltime - dar nu foarte brusca de vreme ce nu o simtisem deloc, ceea ce explica linistea relativa a oceanului.

O scurta cercetare ma convinse ca ipoteza mea era justa si îmi îngadui sa constat, pe deasupra, ca aceasta coborâre nu încetase. Marea continua sa urce, într-adevar, cu o viteza care mi se paru a fi de circa doi metri pe secunda, adica sapte sau opt kilometri pe ora. Data fiind distanta care ne separa de avangarda valurilor, avea sa fim înghititi în mai putin de trei minute, daca viteza de înaintare ramânea aceeasi.

Am luat rapid o hotarâre:

- La automobil!

M-au înteles. Ne-am precipitat toti spre garaj si automobilul a fost împins afara. Într-o clipita, am umplut rezervorul si ne-am urcat claie peste gramada. Soferul Simonat învârti manivela, sari la volan, ambreie si porni în viteza a patra, în timp ce Raleigh, deschizând poarta, se agata în trecere, cramponându-se de arcurile din spate.

Era si timpul! În clipa în care ajungea la drum un val se prabusi, udând rotile pâna la osie. De acum nu ne mai pasa de urmarirea apei. Cu toata încarcatura lui excesiva, automobilul avea sa ne puna la adapost si daca aceasta coborâre spre abis n-avea sa continue la nesfârsit!... Într-adevar aveam destul spatiu în fata noastra: cel putin doua ceasuri de urcus si o altitudine disponibila de aproape o mie cinci sute de metri.

N-am întârziat totusi sa recunosc ca înca nu era cazul sa proclam victoria. Dupa ce primul salt al masinii ne duse la douazeci de metri de franjurii de spuma, aceasta distanta nu se mari, cu toate ca Simonat apasa pe accelerator pâna la capat. Fara îndoiala, greutatea celor doisprezece pasageri încetinea mersul automobilului. Oricare ar fi fost explicatia, viteza noastra era egala cu aceea a apei cotropitoare, care ramânea la aceeasi distanta.

Aceasta situatie nelinistitoare deveni curând cunoscuta si toti, în afara de Simonat, preocupat de conducerea masinii, ne-am întors catre drumul pe care-l lasasem în urma. Nu se mai vedea decât apa. Pe masura ce-l cuceream, drumul disparea sub marea care-l cucerea la rândul ei. O mare calma. Abia câteva încretituri veneau sa moara încet pe un tarm mereu nou. Era un lac linistit care se umfla, se umfla

mereu, cu o miscare uniforma si nimic nu era mai tragic decât urmarirea acestei ape calme. Zadarnic fugeam de ea, caci apa urca, implacabila, odata cu noi...

Simonat, care nu-si dezlipea ochii de pe drum, spuse, la o cotitura:

- Iata-ne la jumatatea pantei. Înca un ceas de urcus.

Ne-am cutremurat: într-un ceas, vom fi în vârf si va trebui sa coborâm, izgoniti, ajunsi din urma, oricare ne va fi viteza, de masele lichide care se vor prabusi dupa noi!...

Ora se scurse fara ca nimic sa se schimbe în situatia noastra. Distingeam punctul culminant al cotei, când, zguduita violent, masina se abatu din drum, gata sa se sfarâme de taluz. În acelasi timp, un val urias se umfla în urma noastra, urca la asaltul drumului, se arcui si se sparse asupra masinii, care fu înconjurata de spuma... Aveam sa fim înghititi?...

Nu, apa se retrase clocotind, în timp ce motorul, precipitându-si brusc gâfâiturile, facea sa creasca viteza.

Carui fapt i se datora aceasta crestere? Un strigat al Annei Raleigh ne facu sa întelegem; dupa cum constatase biata femeie, barbatul ei nu mai era agatat de arcuri. Desigur, valul îl smulsese pe nenorocit si masina, usurata, urca mai repede panta.

Deodata, ne opriram.

- Ce se întâmpla? l-am întrebat pe sofer. O pana?

Chiar în aceste împrejurari tragice, orgoliul profesional nu-si pierduse drepturile. Simonat ridica din umeri dispretuitor, vrând sa spuna astfel ca un sofer de talia lui nu cunostea penele si îmi arata drumul, în tacere. Am înteles de ce oprisem.

Drumul era taiat la mai putin de zece metri în fata. ” Taiat” este cuvântul potrivit: parca ar fi fost retezat cu un cutit. dincolo de o creasta ascutita era vidul, un abis de tenebre, în adâncul caruia nu se putea zari nimic.

Ne-am întors privirile, pierduti, convinsi ca ne sunase ultimul ceas. Oceanul care ne urmarise pâna pe aceste înaltimi avea sa ne atinga în câteva secunde...

Toti, în afara de sarmana Anna si de fiicele ei, care plângeau cu sughituri, am scos un strigat de vesela surpriza... Nu, apa nu-si continuase miscarea ascensionala, sau, mai exact, pamântul nu se mai scufunda.

Fara îndoiala, zguduitura pe care o simtisem fusese ultima manifestare a fenomenului. Oceanul se oprise si nivelul sau ramânea

cam la o suta de metri mai jos de punctul în care ne strânsesem în jurul masinii înca trepidânde, ca un animal obosit de o cursa rapida.

Aveam sa reusim s-o scoatem la capat? Nu puteam s-o stim, decât în zori. Pâna atunci, trebuia sa asteptam. Unul dupa altul, ne-am întins pe sol si, Dumnezeu sa ma ierte, cred c-am adormit!...

În timpul noptii

Am fost trezit de un zgomot formidabil. Ce ora e? Nu stiu. În orice caz, suntem si acum scufundati în tenebrele noptii.

Zgomotul provine din abisul impenetrabil în care s-a prabusit drumul. Ce se petrece?... As putea jura ca mase de apa cad acolo în cascada, ca valuri gigantice se izbesc între ele cu violenta... Da, asa e, caci volute de spuma ajung pâna la noi si suntem acoperiti de stropi.

Apoi linistea renaste încet-încet... Totul reintra în tacere... Bolta cerului paleste... Se lumineaza de ziua.

25 mai

Ce supliciu a fost revelatia lenta a situatiei în care ne aflam! La început, n-am putut vedea decât foarte aproape în jurul nostru, dar cercul se largi fara încetare, ca si cum speranta noastra mereu dezamagita ridicase pe rând un numar infinit de valuri usoare - si iata lumina care ne risipi ultimele iluzii.

Situatia noastra era una dintre cele mai simple si poate fi rezumata în câteva cuvinte: suntem pe o insula. marea ne înconjoara de pretutindeni. Ieri înca, am fi zarit un ocean de piscuri, mai multe dintre ele dominându-l pe cel pe care ne aflam. Aceste piscuri au disparut, în vreme ce, din motive care vor ramâne vesnic nestiute, al nostru, totusi mai modest, s-a oprit din lenta sa prabusire; în locul lor, se întinde o pânza de apa fara margini. De jur împrejur, doar marea. Ocupam singurul punct solid al imensului cerc deschis de orizont.

E de ajuns o aruncatura de ochi pentru a cunoaste în întregime insulita pe care o sansa extraordinara ne-a facut sa gasim adapost. Într-adevar, e de mici dimensiuni: cel mult o mie de metri în lungime si cinci sute latime. Spre nord, vest si sud vârful ei, înaltat cam la o suta de metri deasupra valurilor, coboara pâna la ele pe o panta destul de domoala. Spre est, dimpotriva, insulita se termina într-o faleza taiata perpendicular pe ocean.

Privirile noastre se întorc mai ales într-acolo. În acea directie, ar trebui sa vedem munti etajati si, dincolo de ei, întregul Mexic. Ce schimbare într-o singura noapte scurta de primavara! Muntii au disparut, Mexicul a fost înghitit! În locul lor, un desert fara capat, desertul arid al marii!

Ne privim înfricosati. Pe aceasta stânca îngusta si goala, fara alimente, fara apa, n-avem nici cea mai mica nadejde. Ne culcam pe sol si începem sa asteptam moartea.

*

Pe bordul ”Virginiei”, 4 iunie

Ce s-a petrecut în zilele urmatoare? Nu-mi mai amintesc. E de presupus ca, în cele din urma, mi-am pierdut cunostinta: îmi revin pe bordul vasului care ne-a cules. Doar atunci aflu ca statusem pe insulita zece zile întregi si ca doi dintre noi, Williamson si Rowling, au murit de sete si de foame. Dintre cele cincisprezece fapturi pe care le adapostea vila mea în momentul cataclismului, n-au mai ramas decât noua: fiul meu Jean si pupila mea Hélène, soferul Simonat, neconsolat de pierderea automobilului, Anna Raleigh si cele doua fiice ale ei, doctorii Bathurst si Moreno - si în sfârsit, eu, care ma grabesc sa redactez aceste însemnari pentru edificarea raselor viitoare, admitând ca se vor mai naste.

”Virginia” este un bastiment mixt - cu aburi si cu pânze - de circa doua mii de tone, destinat transportului de marfuri. Un vas destul de vechi, mediocru ca navigatie. Capitanul Morris are douazeci de oameni în subordine. Capitanul si echipajul sunt englezi.

”Virginia” a plecat din Melbourne numai cu lest, acum o luna si ceva, cu destinatia Rosario. Nici un incident nu i-a marcat calatoria. Doar în noaptea de 24 spre 25 mai se iscasera o serie de valuri de o înaltime prodigioasa, dar si de o lungime proportionala, ceea ce le facu inofensive. Oricât de ciudate ar fi fost, aceste valuri nu puteau sa-l faca pe capitan sa prevada cataclismul care se desfasura în acelasi timp. Asa ca a fost foarte surprins vazând doar marea acolo unde se astepta sa întâlneasca Rosario si litoralul mexican. Din acest litoral nu mai ramasese decât o insulita. O barca de pe ”Virginia” aborda insulita, pe care fura descoperite unsprezece trupuri fara cunostinta. Doua nu mai erau decât cadavre; celelalte noua fura îmbarcate. Astfel am fost salvati.

*

Pe uscat - ianuarie sau februarie

Un interval de opt luni desparte ultimele rânduri ale însemnarilor mele de cele care vor urma. Le datez pe acestea ianuarie sau februarie, datorita imposibilitatii de a fi mai precis, caci nu mai am o notiune exacta a timpului.

Aceste opt luni constituie perioada cea mai atroce a încercarilor noastre, aceea în care, într-o progresie dozata cu cruzime, am cunoscut întreaga noastra nenorocire.

Dupa ce ne-a cules ”Virginia” si-a urmat cursa spre est, cu toata viteza. Când mi-am revenit, insulita pe care abia scapasem de moarte se afla demult dincolo de orizont. Capitanul determina pozitia vasului sub un cer fara nori, stabilind ca navigam chiar deasupra locului unde ar fi trebuit sa fie Mexico. Dar nu ramasese nici o urma din Mexico - dupa cum, în timpul lesinului meu, nu gasisera nici o urma a muntilor din centru, dupa cum nu vedeam acum vreo urma a unui pamânt oarecare, pâna unde ajungea privirea; pretutindeni, doar infinitul marii.

În aceasta constatare era ceva cu adevarat înnebunitor. ratiunea era gata sa ne paraseasca. Si cum adica, întregul Mexic înghitit!... Schimbam priviri îngrozite, întrebându-ne pâna unde ajunsesera ravagiile înfricosatorului cataclism...

Capitanul vru sa cunoasca adevarul; schimbândusi ruta, el se îndrepta spre nord; daca Mexicul nu mai exista, nu era admisibil ca acelasi lucru sa se fi petrecut cu întregul continent american.

Totusi asa stateau lucrurile. Am urcat zadarnic spre nord douasprezece zile, fara sa dam de uscat si nu l-am întâlnit nici dupa ce am facut stânga împrejur si am coborât spre sud aproape o luna. Oricât de paradoxal nu s-ar fi parut, am fost obligati sa cedam în fata evidentei: da, întregul continent american fusese acoperit de valuri!

Fusesem oare salvati doar pentru a cunoaste înca o data chinurile agoniei? Aveam pricini sa ne temem de asta. Fara a vorbi despre alimentele care urmau sa se ispraveasca mai curând sau mai târziu, ne ameninta un pericol iminent: ce vom face când masina avea sa încremeneasca, din lipsa de carbuni? Asa înceteaza sa bata inima unui animal care si-a pierdut tot sângele. Iata de ce, la 14 iulie - ne aflam atunci cam pe vechiul loc al orasului Buenos Aires -

capitanul Morris lasa focurile sa se stinga si ridica pânzele. Apoi îi convoca pe toti cei de pe ”Virginia”, echipaj si pasageri, si, expunându-ne situatia în câteva cuvinte, ne ruga sa reflectam cu seriozitate si sa propunem o solutie la consiliul care urma sa aiba loc a doua zi.

Nu stiu daca unul dintre tovarasii mei de nenorocire a gasit un expedient mai mult sau mai putin ingenios. În ceea ce ma priveste, marturisesc ca ezitam, nedecis, când o furtuna dezlantuita în timpul noptii rezolva problema; a trebui sa fugim spre vest, purtati de un vânt turbat, gata în orice clipa sa fim înghititi de o mare furioasa.

Uraganul tinu treizeci si cinci de zile, fara un minut de întrerupere, sau macar de slabire a intensitatii lui. Începeam sa ne pierdem speranta ca se va sfârsi vreodata, când, la 19 august, vremea buna reveni la fel de brusc cum încetase. Capitanul profita pentru a determina pozitia vasului: 40 latitudine nord si 114 longitudine est. Erau coordonatele Pekinului!

Trecusem deci pe deasupra Polineziei si poate a Australiei, fara sa ne dam seama si navigam acum deasupra locului unde se afla odinioara capitala unui imperiu de patru sute de milioane de suflete!

Asia avusese deci si ea soarta Americii?

Ne-am convins de asta curând. Continuându-si ruta spre sud-vest ”Virginia” ajunse în dreptul Tibetului, apoi al Himalaiei. Aici ar fi trebuit sa se afle cele mai înalte piscuri ale globului. Ei bine, în toate directiile, nimic nu depasea suprafata oceanului. Era ca si cum pe pamânt n-ar fi existat un alt punct solid în afara insulitei care ne salvase, ca si cum am fi fost singurii supravietuitori ai cataclismului, ultimii locuitori ai unei lumi înfasurate în miscatorul giulgiu al marii!

Daca era asa, aveam sa pierim si noi curând. În ciuda rationalizarii severe, alimentele se împutinau si trebuia sa ne pierdem orice speranta de a le reînnoi...

Scurtez relatarea acestei calatorii înfricosatoare. Daca, pentru a o reda în amanunt, as încerca sa o retraiesc zi de zi, amintirea ei m-ar face sa înnebunesc. Oricât de stranii si de teribile ar fi evenimentele care au precedat-o si au urmat-o, oricât de lamentabil mi-ar aparea viitorul - un viitor pe care nu-l voi cunoaste - spaima cea mai puternica am trait-o în timpul acestei calatorii infernale. O, aceasta cursa vesnica pe o mare fara sfârsit! Sa te astepti în fiecare zi sa acostezi undeva si sa vezi îndepartându-se mereu capatul calatoriei! Sa traiesti aplecat asupra unor harti pe care oamenii

desenasera linia sinuoasa a tarmurilor si sa constati ca nimic, absolut nimic din aceste locuri, care pareau eterne, nu mai exista! Sa-ti spui ca Pamântul palpita de vieti fara numar, ca milioane de oameni si miliarde de animale îl parcurgeau în toate sensurile, sau îi brazdau atmosfera si ca totul a murit, ca toate aceste vieti s-au stins deodata, ca o flacaruie în bataia vântului! Sa-ti cauti pretutindeni semenii si sa-i cauti zadarnic! Sa capeti putin câte putin certitudinea ca împrejurul tau nu este nimic viu si sa devii treptat constient de singuratatea ta în mijlocul unui univers nemilos!...

Am gasit oare cuvintele potrivite pentru a exprima deznadejdea noastra? Nu stiu. Probabil ca în nici o limba nu exista cuvinte adecvate unei situatii fara precedent.

Dupa ce am recunoscut marea în care se afla odinioara peninsula indiana, am urcat din nou spre nord timp de zece zile, apoi ne-am îndreptat spre vest. Fara ca situatia noastra sa se schimbe cu ceva, am trecut peste lantul Uralilor, deveniti munti submarini si am navigat deasupra a ceea ce fusese Europa. Am coborât apoi spre sud, pâna la douazeci de grade mai jos de ecuator; dupa care, obositi de cautarea noastra inutila, am reluat drumul nordului si am traversat, pâna dincolo de Pirinei, o întindere de apa care acoperea Africa si Spania. Adevarul este ca începeam sa ne obisnuim cu spaima noastra. Pe masura ce înaintam, însemnam ruta pe harti, si spuneam: ”Aici era Moscova... Varsovia... Berlin... Viena... Tunis... Tombuctu... Saint-Louis... Oran... Madrid...”, dar cu o nepasare crescânda si, datorita obisnuintei, ajungeam sa pronuntam fara emotie aceste cuvinte, atât de tragice în realitate.

Totusi, eu cel putin nu-mi epuizasem capacitatea de a suferi. Mi-am dat seama de asta în ziua - era cam prin 11 decembrie - când capitanul Morris îmi spuse: ”Aici era Parisul...” Am crezut ca-mi smulge inima din piept. universul întreg înghitit, fie! Dar Franta - Franta mea! - si Parisul care o simboliza!...

Am auzit lânga mine ca un suspin. M-am întors: era Simonat, care plângea.

Înca patru zile, ne-am urmat ruta spre nord; apoi, ajunsi în dreptul Edinburgului, am coborât iar spre sud-vest, în cautarea Irlandei si am luat-o spre est... De fapt, rataceam la întâmplare, caci n-aveam nici un motiv sa mergem într-o directie mai curând decât în alta...

Am trecut pe deasupra Londrei, al carei mormânt lichid fu salutat de întregul echipaj. Dupa cinci zile, ne aflam în dreptul

Danzigului când, capitanul Morris ordona sa pornim spre sud-vest. Timotierul se supuse, docil. Ce importanta mai avea? Nu era acelasi lucru în orice parte?...

În a noua zi de navigatie în aceasta directie, am mâncat ultima noastra bucata de biscuit.

Cum ne priveam cu ochi rataciti, capitanul Morris ceru deodata sa se reaprinda focurile. Ce avea de gând? Ma întreb si astazi. Dar ordinul fu executat: viteza navei crescu...

Dupa doua zile, suferam teribil de foame. A treia zi, aproape toti refuzara cu încapatânare sa se scoale. Doar capitanul, Simonat, câtiva oameni din echipaj si cu mine am mai avut energia necesara pentru a asigura mersul navei.

În a cincea zi de post, numarul timonierilor si al mecanicilor voluntari descrescu si mai mult. În douazeci si patru de ore, nimeni n-avea sa mai fie capabil sa se tina pe picioare.

Navigam de mai bine de sapte luni. De mai bine de sapte luni brazdam marea în toate sensurile. Trebuia sa fim, cred, în 8 ianuarie. Spun ”cred” datorita imposibilitatii de a fi mai precis, calendarul pierzându-si pentru noi mult din rigoare. Or, în ziua aceea, în timp ce eram la cârma si consacram întreaga mea atentie slabita pastrarii directiei, mi s-a parut ca vad ceva spre vest. Crezând ca sunt prada unei erori, am cascat ochii...

Nu, nu ma înselasem!

Am scos un adevarat racnet, apoi, strângând cu putere bara cârmei, am strigat:

- Pamânt la tribord înainte!

Ce efect magic au avut aceste cuvinte! Toti muribunzii reînviasera dintr-odata si chipurile lor scofâlcite se ivira deasupra vergelei de la tribord.

- E pamânt, într-adevar, spuse capitanul Morris, dupa ce examina norul care se vedea la orizont.

O jumatate de ora mai târziu, nu mai încapea nici o îndoiala. Era, într-adevar, pamântul, pe care-l gaseam în plin ocean Atlantic, dupa ce-l cautasem în zadar pe toata suprafata vechilor continente!

Catre ora trei dupa-amiaza, am putut distinge detaliile litoralului care ne bara drumul si am simtit ca disperarea noastra renaste. Pentru ca acest litoral nu semana cu nici un altul si nimeni dintre noi nu-si amintea sa fi vazut vreodata unul de o atât de deplina, absoluta salbaticie.

Pe pamântul pe care locuisem înaintea dezastrului, verdele era o culoare foarte raspândita. nimeni dintre noi nu cunostea un tarm atât de arid încât sa nu adaposteasca macar câtiva arbusti, sau câteva tufe de maracini, sau pur si simplu urme de licheni si de muschi. Aici, nimic din toate astea. Nu se vedea decât o înalta faleza negricioasa, la poalele careia zacea un haos de stânci, fara nici o planta, fara un fir de iarba. Era dezolarea în ceea ce poate ea avea mai total, mai absolut.

Doua zile am navigat de-a lungul acestei faleze abrupte, fara sa descoperim cea mai mica fisura. Abia în seara celei de a doua am dat de un golf spatios, bine adapostit împotriva tuturor vânturilor din larg, în care am lasat sa cada ancora.

Dupa ce am ajuns pe uscat în barci, prima noastra grija a fost sa ne strângem hrana. Tarmul era acoperit de sute de broaste testoase si de milioane de scoici. În interstitiile recifurilor se vedeau crabi, homari si languste într-o cantitate fabuloasa, fara a pune la socoteala nenumaratii pesti. Era evident ca aceasta mare atât de bogat populata ar fi fost de ajuns, în lipsa altor resurse, pentru a ne asigura existenta pe o durata nelimitata.

Dupa ce ne-am potolit foamea, o despicatura a falezei ne-a îngaduit sa ajungem pe platou, unde am descoperit un spatiu larg. Aspectul tarmului nu ne înselase; de jur împrejur, în toate directiile, nu erau decât roci aride, acoperite de alge si de ierburi marine în general uscate, fara urma de verdeata, fara nimic viu, nici pe pamânt, nici în vazduh. Din loc în loc, mici lacuri, mai curând baltoace, straluceau în razele soarelui. vrând sa bem, am constatat ca apa lor era sarata.

De fapt, n-am fost surprinsi. Se confirma astfel ceea ce presupusem de la început si anume ca acest continent necunoscut se nascuse recent, iesind din adâncurile marii. Asta îi explica ariditatea, ca si deplina

solitudine. Asta explica de asemenea stratul gros de namol raspândit uniform, care, în urma evaporarii, începea sa crape si sa se prefaca în pulbere.

A doua zi, la prânz, am stabilit ca ne aflam la 17o 20’ latitudine nord si 23o 55’ longitudine vest. Reportând punctul pe harta, am vazut ca ne aflam în plin ocean, cam în dreptul Capului Verde. Si totusi, uscatul, spre vest si apa, spre est se întindeau acum pâna la orizont.

Oricât de aspru si de neprimitor ar fi fost continentul pe care pusesem piciorul, eram siliti sa ne multumim cu el. Iata de ce, fara sa mai asteptam, am început descarcarea vasului. Am urcat pe platou tot ceea ce se afla în magaziile lui. Mai înainte, am afurcat solid vasul pe patru ancore, la cinci brate de fund. În acest golf linistit, nu-l ameninta nici un pericol si puteam sa-l abandonam fara nici un risc.

Îndata ce am terminat debarcarea, noua noastra viata a început. În primul rând trebuia...

*

Ajuns aici cu traducerea, zartogul Sofr fu nevoit sa se opreasca. Manuscrisul prezenta o prima lacuna, probabil foarte importanta, dupa numarul de pagini deteriorate, urmata de multe altele si mai considerabile, pe cât se putea presupune. Fara îndoiala, un mare numar de foi fusesera atinse de umiditate, cu toata protectia cutiei. De fapt, nu ramasesera decât fragmente mai mult sau mai putin întinse, al caror context era distrus pentru totdeauna. Ele se succedau în aceasta ordine:

*

...începem sa ne aclimatizam.

De cât timp debarcasem pe aceasta coasta? Nu mai stiam nimic. L-am întrebat pe doctorul Morena, care tine un calendar al zilelor scurse. El mi-a spus: ”Sase luni...”, adaugând: ”Cu o diferenta de câteva zile”, caci se temea sa nu se fi înselat.

Am ajuns si aici! Au trebuit sa treaca doar sase luni pentru ca sa nu mai fim foarte siguri ca am masurat exact timpul. Promitatoare perspective!

Dealtfel, neglijenta noastra nu e deloc inexplicabila. Ne folosim întreaga atentie, întreaga activitate pentru a supravietui. Hrana e o problema a carei rezolvare necesita cea mai mare parte din zi. Ce mâncam? Pesti, când gasim, ceea ce devine din ce în ce mai dificil, caci urmarirea noastra continua îi alunga. Mâncam de asemenea oua de broaste testoase si anumite alge comestibile. Seara, suntem satui, dar extenuati si ne gândim doar la somn.

Am improvizat corturi din pânzele ”Virginiei”. Consider ca în scurt timp va trebui sa construim un adapost mai trainic.

Câteodata împuscam o pasare; vazduhul nu e atât de pustiu cât presupusem la început. Cam zece specii cunoscute sunt reprezentate pe acest nou continent. Doar pasari de cursa lunga: rândunici, albatrosi, fregate si alte câteva. Se pare ca nu-si gasesc hrana pe acest pamânt fara vegetatie, caci se rotesc neîncetat în jurul taberei noastre, pândind resturile meselor sarace. Uneori gasim una ucisa de foame, ceea ce ne cruta cartusele si pustile.

Din fericire, sunt sanse ca situatia sa se amelioreze. Am descoperit un sac de grâu în cala ”Virginiei” si am semanat jumatate din el. Daca va creste, ne va usura mult viata. Dar va încolti oare?. Solul e acoperit cu un strat gros de aluviuni, namol nisipos îngrasat prin descompunerea algelor. Oricât de mediocra i-ar fi calitatea, e totusi humus. Când am acostat, era impregnat cu sare; apoi, însa, ploi diluviene i-au spalat suprafata, toate depresiunile fiind acum pline cu apa dulce.

Dar stratul aluvionar n-a fost curatat decât pâna la mica adâncime; pârâurile, chiar râurile care încep sa se formeze sunt toate foarte salcii si asta arata ca în profunzime exista înca o mare cantitate de sare.

Pentru a semana grâul si pentru a pastra jumatate de sac în rezerva, aproape ca a trebuit sa ne batem; o parte a echipajului ”Virginiei” voia sa-l prefaca fara zabava în pâine. Am fost constrânsi sa...

*

...pe care le aveam la bordul ”Virginiei”. Aceste doua cupluri de iepuri au fugit în interior si nu le-am mai vazut. Se pare ca au gasit hrana. Produce oare pamântul fara sa stim...

*

...cel putin doi ani de când suntem aici!... Grâul a crescut admirabil. Avem pâine aproape la discretie si

câmpurile cultivate cresc mereu. Dar ce lupta trebuie sa ducem împotriva pasarilor! S-au înmultit în chip ciudat si, de jur împrejurul culturilor noastre...

*

Cu toate decesele despre care am vorbit mai înainte, micul nostru trib n-a descrescut, ci dimpotriva. Fiul si pupila mea au trei copii, si fiecare dintre celelalte trei perechi, la fel. Toata aceasta liota crapa de sanatate. E ca si cum specia umana ar avea mai multa vigoare, o vitalitate mai intensa, de când e atât de redusa ca numar. Dar cauze...

*

...aici de zece ani si nu stiam nimic despre acest continent. Nu-l cunosteam decât pe o raza de câtiva kilometri în jurul locului debarcarii. Doctorul Bathurst ne-a facut sa ne fie rusine de apatia noastra. La îndemnul lui, am armat vasul, ceea ce ne-a luat aproape sase luni si am facut o calatorie de explorare.

Ne-am întors alaltaieri. calatoria a durat mai mult decât socoteam, pentru ca am vrut sa fie completa.

Am dat ocol continentului care ne sustine si care, totul ne face s-o presupunem, trebuie sa fie, împreuna cu insulita noastra, ultima parcela solida de pe suprafata globului. Tarmurile lui ni s-au parut a fi pretutindeni la fel, adica foarte abrupte si foarte salbatice.

Calatoria noastra a fost întrerupta de mai multe excursii în interior; speram, mai ales, sa gasim urme ale Azorelor si ale Maderei, situate, înainte de cataclism, în oceanul Atlantic si care, deci, ar trebui sa faca parte din noul continent. N-am întâlnit însa nici cel mai mic vestigiu. Tot ce am putut constata este ca solul era rascolit si acoperit de un strat gros de lava în zona acestor insule, care au fost supuse unor violente fenomene vulcanice.

Daca n-am descoperit ceea ce cautam, am descoperit ceea ce nu cautam! În dreptul Azorelor, pe jumatate acoperite de lava, ne-au aparut marturii ale muncii omenesti - dar nu ale muncii fostilor insulari, contemporanii nostri de ieri. Erau ramasite de coloane sau de olarie cum nu vazusem niciodata. Cercetându-le, doctorul Moreno emise ideea ca aceste vestigii trebuiau sa apartina anticei Atlantide si ca fluxul vulcanic le-ar fi readus la suprafata.

Poate ca doctorul Moreno are dreptate. Legendara Atlantida ar fi ocupat, într-adevar, daca a existat, locul noului continent. Cât de ciudata ar fi, în acest caz, succesiunea pe aceleasi meleaguri a trei omeniri care nu purced una dintr-alta.

Oricum ar fi, marturisesc ca problema ma lasa rece: avem destula bataie de cap cu prezentul, ca sa ne mai ocupam de trecut.

Când ne-am întors, ne-a izbit faptul ca, fata de restul continentului, împrejurimile taberei noastre pareau sa constituie o regiune favorizata. Asta se datoreaza exclusiv culorii verzi, odinioara atât de abundenta în natura, care nu e cu totul absenta aici, în timp ce a disparut în restul continentului. Nu facusem niciodata aceasta observatie pâna atunci, dar lucrul era incontestabil. Fire de iarba, care nu existau în momentul debarcarii noastre, tâsneau acum destul de numeroase în jur. Dealtfel, ele nu apartin decât unui mic numar de specii dintre cele mai obisnuite, ale caror seminte au fost transportate pâna aici de pasari.

Din ceea ce am spus pâna acum, nu trebuie sa se traga concluzia ca nu exista vegetatie în afara acestor câteva specii vechi. În urma unui efort de adaptare dintre cele mai stranii, pe întregul continent poate fi întâlnita o vegetatie în stadiul de rudiment, de promisiune. Cele mai multe dintre plantele marine care-l acopereau când a tâsnit din valuri au pierit la lumina soarelui. Câteva au rezistat totusi în lacurile, baltile si baltoacele uscate progresiv de caldura. Dar, în acea perioada, începea sa se nasca râuri si izvoare cu atât mai favorabile vietii ierburilor marine si algelor , cu cât apa lor era sarata. Când suprafata si apoi adâncurile solului au fost lipsite de sare si apa a devenit dulce, imensa majoritate a acestor plante au disparut. Un mic numar, obisnuindu-se cu noile conditii de viata, au prosperat în apa dulce asa cum prosperasera în apa sarata. Dar procesul nu s-a oprit aici; câteva dintre aceste plante, înzestrate cu o putere de acomodare mai mare, s-au obisnuit cu atmosfera, dupa ce se obisnuisera cu apa dulce si, mai întâi pe tarmuri, apoi din aproape în aproape, au înaintat spre interior.

Am surprins aceasta transformare pe viu si am putut sa constatam cum se modificau formele, odata cu functia fiziologica. De pe acum, câteva tulpini se înalta timid spre cer. Putem prevedea ca, într-o zi, o flora va fi creata astfel pe de-a-ntregul si între speciile noi si cele vechi va izbucni o lupta înversunata.

Lucrurile se petrec la fel si cu fauna. În vecinatatea cursurilor de apa pot fi vazute foste animale marine, în cea mai mare parte moluste si crustacee, pe cale de a deveni terestre. Vazduhul e strabatut de pesti zburatori, mai mult pasari decât pesti, aripile lor crescând nemasurat si coada lor arcuita îngaduindu-le...

*

Ultimul fragment cuprindea, intact, sfârsitul manuscrisului:

...toti batrâni. Capitanul Morris a murit. Doctorul Bathurst are saizeci si cinci de ani, doctorul Moreno saizeci; eu saizeci si opt. Toti ne vom sfârsi curând viata. Totusi, mai înainte vom îndeplini sarcina ce ne revine si, pe cât ne sta în puteri, vom ajuta generatiile viitoare în lupta care le asteapta.

Dar vor vedea oare lumina zilei, aceste generatii ale viitorului?

Sunt tentat sa raspund afirmativ, daca nu tin seama decât de înmultirea semenilor mei: copii misuna si, pe de alta parte, în conditiile acestei clime sanatoase, în acest tinut în care animalele feroce sunt necunoscute, longevitatea e mare. Colonia noastra s-a întreit.

Dimpotriva, sunt tentat sa raspund negativ, daca ma refer la profunda decadere intelectuala a tovarasilor mei de nenorocire.

Micul nostru grup de naufragiati se afla totusi în conditii favorabile pentru a profita de cunoasterea umana. El cuprindea un om deosebit de energic - capitanul Morris, azi decedat, doi barbati mai culti decât media obisnuita - fiul mei si cu mine - precum si doi savanti veritabili - doctorul Bathurst si doctorul Moreno. Cu astfel de elemente, am fi putut face ceva. N-am facut nimic. De la început, pastrarea vietii noastre materiale a fost, este înca singura noastra preocupare. Ca la început, ne petrecem timpul cautându-ne hrana, iar seara, epuizati, cadem într-un somn greu.

E, vai! prea evident ca omenirea, ai carei unici reprezentanti suntem, e pe cale de regresiune rapida. Semnele animalitatii s-au accentuat la matelotii de pe ”Virginia”, oameni inculti altadata; fiul meu si cu mine am uitat ceea ce stiam; doctorul Bathurst si doctorul Moreno si-au lasat ei însisi creierii în paragina. se poate spune ca viata noastra cerebrala este inexistenta.

Din fericire, am efectuat periplul acestui continent cu multi ani în urma. Astazi n-am mai avea curajul... Si, dealtfel, capitanul Morris, conducatorul expeditiei, a murit - dupa cum a murit de batrânete si ”Virginia”, care ne purta atunci.

La începutul sederii noastre aici, câtiva dintre noi se apucasera sa-si construiasca locuinte. Aceste constructii neterminate s-au transformat în ruine. Dormim toti pe pamânt în orice anotimp. De multa vreme n-a mai ramas nimic din vesmintele noastre. Câtiva ani, ne-am straduit sa le înlocuim cu alge tesute mai întâi cu dibacie, apoi mai grosolan. Am renuntat si la acest efort, pe care clima blânda îl face de prisos: traim goi, ca aceia pe care-i numeam salbatici.

A mânca, a mânca, aceasta ne era tinta perpetua, preocuparea exclusiva.

Mai dainuie totusi câteva ramasite din vechile noastre idei si sentimente. Fiul meu Jean, acum om matur si bunic, nu si-a pierdut de tot afectivitatea si fostul meu sofer, Modeste Simonat, îsi mai aminteste vag ca i-am fost cândva stapân.

Dar odata cu ei, cu noi, aceste slabe urme ale oamenilor care am fost - caci de fapt nu mai suntem oameni - vor dispare pentru totdeauna. Cei nascuti aici nu vor fi cunoscut niciodata o alta existenta. Omenirea va consta doar din acesti adulti - îi am în fata ochilor în timp ce scriu - care nu stiu nici sa citeasca, nici sa numere si abia vorbesc, din acesti copii cu dinti ascutiti, care par sa fie doar un pântec nesatios. Apoi, dupa acestia, vor fi alti adulti si alti copii, mereu mai aproape de animale, mereu mai departe de stramosii lor gânditori.

Mi se pare ca-i vad pe acesti oameni viitori, nemaicunoscând limbajul articulat, cu inteligenta stinsa, cu trupul acoperit de peri aspri, ratacind în acest desert sumbru...

Ei bine, vrem sa încercam sa nu fie asa. Vrem sa facem tot ce sta în puterea noastra pentru ca realizarile omenirii din care am facut parte sa nu se piarda definitiv. Doctorul Moreno, doctorul Bathurst si cu mine vom trezi creierul nostru amortit, îl vom obliga sa-si reaminteasca tot ceea ce a stiut. Împartindu-ne munca, pe aceasta hârtie si cu aceasta cerneala, luate cândva de pe bordul ”Virginiei”, vom însira tot ceea ce cunoastem în diverse domenii ale stiintei pentru ca, mai târziu, daca oamenii vor mai exista si daca, dupa o perioada de salbaticie mai mult sau mai putin lunga, vor simti renascând setea lor de lumina, sa gaseasca acest rezumat a ceea ce au facut înaintasii lor. Fie ca atunci ei sa binecuvânteze amintirea acelora care s-au straduit, la noroc, sa scurteze calea dureroasa a unor frati pe care nu-i vor vedea!

*

Pe pragul mortii

Au trecut aproape cincisprezece ani de când au fost scrise rândurile de mai sus. Doctorul Bathurst si doctorul Moreno nu mai sunt. Dintre toti cei care au debarcat aici, eu, unul dintre cei mai batrâni, am ramas aproape singur. Dar moartea ma va lua si pe mine.

O simt urcând de la picioarele mele înghetate spre inima care mi se opreste.

Ne-am terminat munca. Am închis manuscrisele care cuprind rezumatul stiintei umane într-o casa de fier debarcata de pe ”Virginia” si am îngropat-o adânc în pamânt. Alaturi voi ascunde câteva pagini facute sul, într-o cutie de aluminiu.

Va gasi cineva vreodata comoara încredintata pamântului? O va cauta macar cineva?...

Asta e treaba destinului...

*

Pe masura ce traducea acest bizar document, un fel de spaima cuprindea sufletul zartogului Sofr.

Cum, rasa Andarti-Iten-Schu descindea din acesti oameni care, dupa ce ratacisera multe luni pe desertul oceanelor, esuasera în acest punct al tarmului unde se înalta acum Basidra? Asadar aceste creaturi mizerabile facusera parte dintr-o omenire glorioasa, fata de care omenirea actuala se afla la primele gângaveli! Si ce trebuise pentru ca stiinta, pâna si amintirea acestor popoare atât de puternice sa fie suprimate definitiv? Mai putin decât nimic: un tremur imperceptibil care sa strabata scoarta globului.

Ce nenorocire ireparabila ca manuscrisele semnalate de document fusesera distruse odata cu casa de fier care le adapostea. Era cu neputinta sa se mai pastreze cea mai mica speranta, lucratorii rascolind solul în toate sensurile pentru a sapa fundatiile. Nu încapea nici o îndoiala ca fierul fusese macinat de vreme, pe când cutia de aluminiu rezistase victorioasa.

Oricum, nu era nevoie de mai mult pentru ca optimismul lui Sofr sa fie tulburat iremediabil. daca manuscrisul nu prezenta nici un detaliu tehnic, el era plin de indicatii generale si dovedea în mod peremptoriu ca omenirea înaintase odinioara mai mult pe drumul adevarului, decât o facuse dupa aceea. În aceasta relatare se afla totul, notiunile pe care le poseda Sofr si altele, pe care nici n-ar fi îndraznit sa si le imagineze - pâna si explicatia numelui hedom, care stârnise atâtea polemici inutile!... Hedom era deformarea lui Edem, el însusi deformarea lui Adam, care nu era, poate, decât deformarea unui cuvânt mai vechi.

Hedom, Edem, Adam este simbolul perpetuu al primului om si este, de asemenea, o explicatie a sosirii lui pe pamânt. Sofr gresise deci negându-l pe acest stramos, a carui existenta reala era dovedita de manuscris si poporul avusese dreptate socotind ca ascendentii îi sunt asemanatori. Dar nici în acest caz, nici în general, Andarti-Iten-Schu nu inventasera nimic nou. ei se multumisera sa repete ceea ce se spusese înaintea lor.

La urma urmei, poate ca nici contemporanii autorului acestei relatari nu inventasera mai mult. Poate ca si ei doar refacusera drumul strabatut de alte omeniri, venite înaintea lor pe Pamânt. Nu vorbea documentul despre un popor numit atlant? Fara îndoiala ca vestigiile aproape impalpabile descoperite de Sofr dedesubtul stratului de namol marin apartineau acestor atlanti. La ce grad de cunoastere a adevarului ajunsese aceasta veche natiune, când invazia oceanului o maturase de pe suprafata Pamântului?

Oricare i-ar fi fost realizarile, nimic din ele nu subzistase dupa catastrofa si omul trebuise sa reia de jos urcusul lui spre lumina.

Poate ca va fi la fel si pentru Andarti-Iten-Schu. Poate ca va fi la fel si dupa ei, pâna în ziua...

Dar va veni vreodata ziua în care sa fie satisfacuta nesatioasa dorinta a omului? Va veni vreodata ziua în care acesta, sfârsind de urcat panta, va putea sa se odihneasca pe piscul în sfârsit cucerit?...

Asa gândea zartogul Sofr, aplecat asupra venerabilului manuscris.

Datorita acestei relatari de dincolo de mormânt, el îsi imagina teribila drama care se desfasoara fara încetare în univers si inima îi era plina de compasiune. Sângerând de nenumaratele rele de care suferise înaintea lui tot ceea ce fusese viu, încovoindu-se sub povara acestor eforturi zadarnice, acumulate în nesfârsirea timpurilor, zartogul Sofr-Ai-Sr dobândea încet, dureros, convingerea intima a eternei reînceperi a lucrurilor.

Jules
Verne

...nu mai are, pentru nimeni, nevoie de prezentare. Aflat printre cei mai cititi autori din lume, îi datoram câteva dintre cartile nemuritoare ale copilariei si adolescentei noastre, de la 'Ocolul pamântului în 80 de zile' la 'Copiii capitanului Grant', de la 'Insula misterioasa' la '20.000 de leghe sub mari'. Calatoriile sale

extraordinare sunt o aventura mirifica, descindere a mintii deopotriva în universul stiintei si în imaginar.

eternul
adam

este o scriere postuma, „relatare sobra a unui cataclism planetar si a unui esec stiintific... Lipsa de lirism, descrierea la rece a unor evenimente tragice asigura nuvelei o influenta mai profunda asupra cititorilor decât ar fi generat-o accentele patetice prezente în alte lucrari pe teme similare”

(Ion Hobana).